קשיא. לשון הפסוק קשה לתרץ למ"ד חולקין[ט] אבל לא מיתותב: **גרידי.** בדל"ת נמשכין וכן גרים רבי בכוליה הש"ס מגריד גריד וג"ל שהוא לשון גרידא דמפרשינן יחיד על שם שהוא יחיד משון ומופרש הוא מן הכל ואין לאחרים סביביו ולשון ארמי הוא ואין דומה לו בפסוק (ודומה לו). אבל גורדו ומעמידו על גלדו (ר"ה ד' מ:) הוא לשון עברי ודומה לו בפסוק (איוב ג) ויקח לו חרס להתגרד בו בדל"ת ופי' לשון חטיטה שמחטט וגורד בסכין או בכל דבר. וגורר בר"ש לשון עברי הוא כמו (שבת ד' כב.) גורר אדם מטה כסא ושלחן וכן (ב"ב ד' פו.) היה מגרר ויולא מגרר ויולא: **בסר נפשייהו גרידי.** ומעשיהם מעשה ודוקים ביותר הוחיל ומעצמם הם נדחין ודין הוא שיעשה עיר הנדחת: **אבל הנך.** דהודחו בתר נשים וקטנים גרידי שאין אדוקים כ"כ: **דיני עבדינן.** היאך נעשין רוצח נדחים הוחיל דצריכין עדים והתראה לכל אחד ואחד: **דינין וחוכשין.** כשרואין ב' או ג' מהם עובדים ע"ז לא יקבלו אותן ומיימין כל האחרים מלקבל אלא דנין אותם לסקילה וחוכשין אותם בבית הסוהר וכן עושין עד שרואין אם מצטרפין לרוצח וחוזרין ודנין אותם דין אחר להריגה ומאבדין את ממונם: **ומענה את דינם.** שלאחר שנגמר דינם אתה משהה אותם ומענה את דינם: **דינין וסוקלין.** עד חליין דמחזקינן להו כיחידים ודנין וסוקלין ומחליין ואילך נתברר הדבר למפרע שהודחו רוצח והוו בסייף וממונם אבד ומחליין ואילך אי אתה רשאי למשכן למיתה חמורה: **ור"ל אמר מרבין להם בתי דיינין.** לאו משום דאין דנין ב' ביום אחד דהא אמרת בפרק נגמר הדין (לעיל מו.) דבמיתה אחת דנין אלא משום דנפיסי עדים לכל אחד ואחד ואין פנאי לחקור כל אחד ואחד ביום אחד מרבים להם בתי דיינים כדי שתתקבל עדותן ביום א' וינמור דין כולם ביום אחד: **לשעריך.** לב"ד שבשעריך דהיינו סנהדרי קטנה: **ואי אתה מוציא.** אלא בסנהדרי גדולה: **אלא מרבין להם בתי דינין ומעייני דדייניהם.** אם הוו מרובים ואם הודחו רוב' מעלים את כולן לב"ד הגדול: **כמה יהא בעיר.** משנה בהשותפין (ב"מ ז:): **ויהא לאנשי העיר.** ליתן בצורכי העיר: **למיהוי ככני מתא.** שיהא נקרא ככני העיר אין נקרא בפחות מי"ב אדם אבל להקרות מיושבי העיר כיון ששהה ל' יום נקרא מאנשי העיר וקרינן בהו את יושבי העיר הכוונה[י]: **והתניא.** בניחותא: **המודר הנאה.** שאומר הרי עלי קונם אם אהנה: **החרם אותה פרט לנכסי צדיקים שבתוכה לה.** שאם היו צדיקים דרים בתוכה והוי להו נכסים מופקדים במקום אחר ביד אחרים אין מחרימין אותן אבל נכסים שיש להם באותה העיר מחרימין אותן וטעמא מפורש לקמן: **אמר ר"ש מפני מה וכו'.** בכל דוכתי דרש ר"ש טעמא דקרא[כ]: ה"ג **אמר מר ואם כל** [ל](שלוה) אשר בה לרבות נכסי רשעים שבתוכה לה: **אמר רב חסדא ובנקבצין לתוכה.** נכסי רשעים הקרובין לעיר שיכולים לקבצם לתוך העיר באותו יום עצמו שכונסין שלא העיר לרחוב לשורפן הן אבודים עמה אבל רחוקים לאין מגיעין לעיר אין אבודים. ודוקא שכבר היו לתוכה אלא שמעכביו היו מופקדים ביד אחרים אבל לא היו מעולם בתוכה כגון דנפלה להם בירושה לא קרינא ביה שלוה ואין הממון אבד: **אלא דידהו.** דבני עיר הנדחת ומופקדים הם בעיר אחרת: **הא אמרה.** רב חסדא ובנקבצין לתוכה והא אין נקבצין: **דקבל עליו אחריות.** בני עיר הנדחת: **כמאן דלא פליגא.** (ה) א"ל לבזית בשר בלא שחיטה ואפילו שחטה משחט אין בשחיטתו כלום דלא לשחיטה קיימא אלא למיתה ושחיטתה היא מיתת הבהמה ואין היתר אפילו המני שאין של עיר הנדחת כי שחט לאיתן דעיר הנדחת אינו שוחט אלא ממית ולא מהניא ביה שחיטה: **עיסה.** כל אימת דבעי פליג לה ואין חלק של עיר הנדחת מעורב בו: **ל"ש שחטה משחט ל"ש קטלא מקטיל.** דבין בשחיטה ובין בהריגה קרינא ביה לפי חרבא[ה] דאפילו שחטה מיתה בעלמא היא ולא מהני מידי או דילמא לפי חרב היינו אלא כדרך שחיטה אבל דרך שחיטה מהניא לה לטהרה מידי נבילה דבאכילה איתסרה ואיסור הנאה הוא אבל מיהני לטהרה מידי נבלה: **שיער נשים לדקניות.** שבעיר הנדחת מהו אי הוו בכלל ואת כל שלוה תשרף או לא: **רשעניות.** פשיטא לן דישרף עם שאר העיר: **פליסה.** שאריך לגלחה: **פיאה נכרית.** גדיל של שערות דעלמא שעושין לנוי קא מבעי ליה לרב יוסף אם של לדקניות הוי: **מחובר בגופה.** שנקשר בה: **כגופה דמי.** וכשם שאין שורפין מלבושין שעליהן שהרי לדקניות הן כך אין שורפין אותו גדיל: **דאלי בסבעא.** תלה אותו גדיל ביתד ואין קשורין בה עכשיו: **כיון דעיילא ונפקא.** רגילה לקושרה תדיר אף על פי שלא קשרתו עכשיו כל מקום שיהא שם נדון כמלבוש שעליה דכל שעתא דעתה עליה וכשאר מלבושין דמי: **רחובה מעיקרא משמע.** רחובה שהיה לה מתחלה ולא שעושין לה רחוב עכשיו:

היו

קשיא איבעיא להו הודחו מאליהן מהו וידיחו אמר רחמנא [א]ולא שהודחו מאליהן או דילמא אפילו הודחו מאליהן ת"ש הריחוה נשים וקטנים אמאי ליהוי כהודחו מאליהן הנך בתר נפשייהו גרידי הני בתר נשים וקטנים גרידי: **עד שיודח רובה:** היכי עבדינן אמר רב יהודה דנין וחובשין דנין וחובשין א"ל עולא נמצא אתה מענה את דינן של אלו אלא אמר עולא דנין וסוקלין דנין וסוקלין איתמר רבי יוחנן אמר דנין וסוקלין דנין וסוקלין ור"ל אמר מרבין להן בתי דינין איני [ב]והאמר ר' חמא בר יוסי א"ר אושעיא [ג]והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא איש ואשה אתה מוציא לשעריך ואי אתה מוציא כל העיר כולה לשעריך אלא [ד]מרבין להן בתי דינין ומעיינין בדייניהן ומסקינן להו לבית דין הגדול וגמרי להו לדייניהו וקטלי להו: הכה תכה את יושבי העיר וכו': תנו רבנן [ה]החמרת והגמלת העוברת ממקום למקום לנו בתוכה והודחו עמה אם נשתהו שם ל' יום הן בסייף וממונן אבד פחות מיכן הן בסקילה וממונן פלט ורמינהי [ו]כמה יהיה בעיר ויהיה כאנשי העיר [ז]י"ב חדש אמר רבא לא קשיא הא למיהוי מבני מתא הא למיהוי מיתבי מתא והתניא [ח]המודר הנאה מבני העיר אם יש אדם שנשתהא שם י"ב חדש אסור ליהנות ממנו פחות מיכן מותר ליהנות ממנו ביושבי העיר אם נשתהא ל' יום אסור ליהנות ממנו פחות מיכן מותר ליהנות ממנו: החרם אותה ואת כל אשר בה כו': ת"ר [2]החרם אותה [א] ואת כל אשר בה פרט לנכסי צדיקים שבחוצה לה ואת כל אשר בה לרבות נכסי צדיקים שבתוכה שללה ולא שלל שמים ואת כל שללה לרבות נכסי רשעים שחוצה לה [ט]אמר ר"ש מפני מה אמרה תורה נכסי צדיקים שבתוכה יאבדו מי גרם להם שידורו בתוכה ממונם לפיכך ממונם אבד אמר מר [3]ואת כל שללה תקבץ לרבות נכסי רשעים שבחוצה לה אמר רב חסדא [י]ובנקבצים לתוכה אמר רב חסדא פקדונות של אנשי עיר הנדחת מותרין ה"ד אי לימא דעיר אחרת ואיתנהו בגוה פשיטא דמותרין לאו שללה הוא ואלא דידהו ואיתנהו בעיר אחרת אי דנקבצין לתוכה אמאי מותרין ואי אין נקבצין לתוכה הא אמרה חדא זימנא לא [יא]לעולם דעיר אחרת דמפקדי בתוכה והכא במאי עסקינן [יב]כגון דקביל עליה אחריות מהו דתימא כיון דקביל עליה אחריות כדידיה דמי קא משמע לן אמר רב חסדא [יג]בהמה חציה של עיר הנדחת וחציה של עיר אחרת אסורה [יד]עיסה [טו]חציה של עיר הנדחת וחציה של עיר אחרת מותרת מאי טעמא בהמה כמאן דלא פליגא דמיא עיסה כמאן דפליגא דמיא בעי רב חסדא בהמת עיר הנדחת מהו דתיתהני בה שחיטה לטהרה מידי נבילה לפי חרב אמר רחמנא [כ]לא שנא שחטה משחט לא שנא קטלא מקטל או דלמא כיון דשחטה מהניא לה שחיטה מאי תיקו [יז]בעי רב יוסף שיער נשים צדקניות מהו אמר רבא הא דרשעיות אסור תקבץ ושרפת כתיב מי שאינו מחוסר אלא קביצה ושריפה [יח]ליצא זה שמחוסר תלישה וקביצה ושריפה אלא אמר רבא בפיאה נכרית היכי דמי אי דמחובר בגופה כגופה דמיא לא צריכא דתלי [יט]בסיבמא כנכסי צדיקים שבתוכה דמי [כ]ואבד או דלמא כיון דעיילא ונפקא כלבושה דמי תיקו: ואת כל שללה תקבוץ אל תוך רחובה וכו': [כא]ת"ר אין לה רחוב אינה נעשית עיר הנדחת דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר אין לה רחוב עושין לה רחוב במאי קמיפלגי מר סבר רחובה מעיקרא משמע ומר סבר רחובה השתא נמי משמע:

ההקדשות

מסורת הש"ס

(א) לעיל עז. ע"ש, ב) [נ"ב ח. ע"ש], ג) כ"ב ז:, ד) שם ח. [תוספ' נדרים פ"ג], ה) [תוספ' פי"ד], ו) [ערכין ז: ושם הגילס' ר' יומי בר' מנימא], ז) [שם הגילס' בקטמא מרגוס של ויקד מהיה לך ויסיכמא], ח) [לעיל מה:], ט) [אין חולקין. רש"ש], י) [דברים יג], כ) [לעיל כא.], ל) רש"א מ"ז, מ) [דברים יג].

תורה אור השלם

1. והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההוא אשר עשו את הדבר הרע הזה אל שעריך את האיש או את האשה וסקלתם באבנים ומתו: דברים יז ה
2. הכה תכה את יושבי העיר ההוא לפי חרב החרם אתה ואת כל אשר בה ואת בהמתה לפי חרב: דברים יג טז
3. ואת כל שללה תקבץ אל תוך רחבה ושרפת באש את העיר ואת כל שללה כליל ליי אלהיך והיתה תל עולם לא תבנה עוד: דברים יג יז

גליון הש"ם

גמ' עיסה חציה של עיר הנדחת. עי' שאגת אריה סי' פ"ט: שם יצא זה שמחוסר תלישה. עי' לעיל מו ע"ב תוס' ד"ה תלישה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כמאן וכו' דאי אפסר:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ואת כל אשר בה. נ"מ:

מוסף רש"י

פחות מיכן הן בסקילה. כדין שאר יחידים (ב"ב ח:). ויהא כאנשי העיר. לשאת עמהם בעול (שם ו:). למיהוי מיתבי מתא. בשלשים יום, וגני עיר הנדחת תחיב יושבי העיר (שם ח:). שיער נשים צדקניות. של עיר הנדחת שלא הודחו עמה (ערכין ז:). בפיאה נכרית. שקשרה הלדקת לשערה קא מיבעיא ליה אי בגופה היא ויעלול עמה, אי כמחוברה, וקי"ל לדיקים שבתוכה יוצאין ממנה ערומים וכל ממונם נשרף, דכתיב ואת כל שללה תקבוץ וגו' (שם):

עין משפט נר מצוה

מז א מיי' פ"ד מהל' עכו"ם הלכה ב סמג עשין עז:
מח ב מיי' שם הלכה ו:
מט ג מיי' פ"ו מהל' שבועות הלכה ה סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קסג סעיף ב:
נא ה מיי' פ"ט מהל' נדרים הלכה יז סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רז סעיף לב:
נב ו ז ח מיי' פ"ד מהל' עכו"ם הלכה י סמג לאוין סו:
נג ט י מיי' שם הלכה יא:
נד כ ל מ מיי' שם הלכה יב והלכה יג [ועי' כ"מ]:

היו בה קדשי מזבח. כגון עולות ואשמות של רשעים בתוכה נהי דלא קריבן בהו אם כל בהמתה לפי חרב [דברים יג] דהא לא בהמתה היא אלא בהמת שמים אלא מאיסותא הוא להקריב קרבנות של רשעים הללו שהודמו הלכך ימותו כונסין אותן לכיפה ומאכילין אותן שעורין עד שכריסן נבקעת דאפילו דמיהם אסור כדלקמן: **שנאמר כליל לה' אלהיך** ל"ג: **ר"ש אומר וכו'.** לקמן מפרש טעמא: **זבח רשעים תועבה.** ואפילו דמיהן אסורין: **ור"ש הוא דאמר.** בהזהב (ב"מ נו:) קדשים שחייב באחריותן ממון בעלים הוא ויש בהם אותה הלכך לענין עיר הנדחת נמי ממון בעלים הוא וליינינהו לפי חרב כשאר בהמות שבתוכה והלכך אסורין דמיהן בהנאה והאי דקאמר ימותו ולא אמר שיחרימו אותה עמהם משום כבוד שמים: **ואליבא דרבי יוסי הגלילי דאמר.** בפ"ק דב"ק (ד' יב:) ומעלה ממעל בה' (ב' ט) לרבות קדשים קלים שהם ממון בעלים הוא ויש בהם אותה הלכך לענין עיר הנדחת נמי ממון בעלים הוא ודייניהו לפי חרב כשאר בהמות שבתוכה והלכך אסורין דמיהן בהנאה והאי דקאמר ימותו ולא אמר שיחרימו אותה עמהם משום כבוד שמים: **ואליבא דרבי יוסי הגלילי דאמר.** בפ"ק דב"ק (ד' יב:) ומעלה ממעל בה' (ב' ט) לרבות קדשים קלים שהם ממון בעלים הוא וממונו הם אסורים בהנאה דאפילו דמיהן בהמתם מיקרו אבל קדשי קדשים (ב' ט) אמאי ירעו דהא ודאי הם עצמם אינם קרבים דזבח רשעים תועבה אלא ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהם לנדבה: **אי הכי** [1]**מדקני פיפא וכו'.** דקא מפליג בין קדשי מזבח לקדשי בדק הבית: **ליפלוג וליתני בדידה.** בקדשי מזבח עצמן בין קדשים קלים לקדשי קדשים: **דלמיפא אזלא.** כדאמרינן (תמורה ד' טו.) חמש חטאות מתות: **לא פסיקא ליה.** למיתני קדשי קדשים דעיר הנדחת ירעו דכיון דמתו להם אותם רשעים אי איכא חטאות שהפרישו בחייהם אזלי למיתה דכל חטאות שמתו בעליהם מתות במסכת הוריות (ד' ו.) מפרש טעמא אבל שאר קדשי קדשים כגון אשמות שמתו בעליהם ירעו: **דאיתנהו בעייניהו.** דהן עצמן ודאי אינן קרבים משום זבח רשעים תועבה: **אבל בכל.** דאיכא למימר ירעו ויפלו דמיהם לנדבה: **כיון דאישתני.** ליכא הכא זבח רשעים תועבה: **ולא בהמת בכור ומעשר.** שאם היו בה בכורות או מעשר בהמה שהוא של ישראל ואבלו ודמו קרב אין מחריבין אותו עמה דלא מיקרי בהמתה: **שלו שמים הוא.** ומשלמה [2] נפקא: **אלא בבעלי מומים.** שאין בהם חלק לגבוה אלא נאכלין לבעלים שלהם שינהו אמאי אין מחריבין אותן עמה: **לעולם בבעלי מומין.** ואפ"ה אין [3] נשרפין עמה דדרשינן לקרא הכי בהמתה למי שנאכל לבעלים בתורת בהמתם יצאו אלו אלא שם בהם שם לוי להם שם לוי וכיון שאין נאכלים בתורת בהמתם שאין אומרין בהמת עיר הנדחת אלא בהמת בכור ומעשר של עיר

והקדשות שבה יפדו כו': [4]ת"ר [5]היו בה (קדשי) קדשים קדשי מזבח ימותו קדשי בדק הבית יפדו ותרומות ירקבו ומעשר שני וכתבי הקדש יגנזו [6]ר"ש אומר בהמתה ולא בהמת בכור ומעשר שללה פרט לכסף הקדש וכסף מעשר אמר מר היו בה (קדשי) קדשים קדשי מזבח ימותו ואמאי ימותו ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה ר' יוחנן אמר [7]זבח רשעים תועבה ר"ל אמר ממון בעלים הוא והכא בקדשים שחייב באחריותן [8]ור"ש היא דאמר ממון בעלים הוא הא מדסיפא ר"ש היא רישא לאו ר"ש בקדשים קלים ואליבא דרבי יוסי הגלילי [9]דאמר קדשים קלים ממון בעלים אבל קדשי קדשים מאי [10]יפדו אדתני סיפא קדשי בדק הבית יפדו ליפלוג וליתני בדידה בד"א בקדשים קלים אבל קדשי קדשים [11]יפדו כיון דאיכא חטאת שמתו בעליה [12]דלמיתה אזלא לא פסיקא ליה בשלמא ר' יוחנן לא אמר כר"ל דכתיב זבח רשעים תועבה אלא ר"ל מ"ט לא אמר כר' יוחנן אמר לך כי אמרינן זבח רשעים תועבה הני מילי היכא דאתנהו בעינייהו אבל הכא כיון דאישתני אישתני: ר"ש אומר [13]בהמתך ולא בהמת בכור ומעשר: במאי עסקינן [14]אילימא בתמימין שלל שמים הוא אלא בבעלי מומין [15]שללה נינהו אמר רבינא לעולם בבעלי מומין [16]ומי שנאכל בתורת [17]בהמתך יצאו אלו שאין נאכלין בתורת [18]בהמתך אלא בתורת בכור ומעשר [19]דשלל שמים נינהו ופליגא דשמואל דאמר שמואל הכל קרב והכל נפדה מאי קאמר ה"ק כל שקרב כשהוא תם ונפדה כשהוא בעל מום משלל אימעיט וכל שקרב כשהוא תם ואינו נפדה כשהוא בעל מום כגון בכור ומעשר מבהמה נפקא: תרומות ירקבו: אמר רב חסדא ל"ש אלא תרומה ביד ישראל אבל תרומה ביד כהן כיון דממוניה הוא תשרף מתיב רב יוסף מעשר שני וכתבי הקדש יגנזו והא מעשר שני ביד ישראל כתרומה ביד כהן דמי וקתני יגנזו אלא אי אתמר הכי אתמר אמר רב חסדא ל"ש אלא תרומה ביד כהן אבל תרומה ביד ישראל [20]תנתן לכהן שבעיר אחרת [21]תנן התם [22]עיסה של מעשר שני פטורה מן החלה דברי ר"מ וחכמים [23]מחייבין אמר רב חסדא מחלוקת [24]במעשר שני בירושלים דר"מ סבר [25]מעשר שני ממון גבוה הוא ורבנן סברי ממון הדיוט הוא אבל

[26]בגבולין דברי הכל פטור מתיב רב יוסף מעשר שני וכתבי הקדש יגנזו במאי עסקינן אילימא בירושלים מי הויא עיר הנדחת והתניא [27]עשרה דברים נאמרו בירושלים וזו אחת מהן [28]אינה נעשית עיר הנדחת ואלא בעיר אחרת ואסקוהו לגוה הא קלטוהו מחיצות אלא לאו בגבולין וקתני יגנזו לא לעולם דעיר אחרת ואסקוהו לגוה והכא במאי עסקינן שנטמא ולפרקיה [29]דא"ר אלעזר [30]מניין למעשר שני שנטמא שפודין אותו אפילו בירושלים ת"ל [2]לא תוכל שאתו ואין שאת אלא אכילה שנאמר [3]וישא משאת מאת פניו בלקוח

ולפרקיה

הנדחת: **ופליגא.** הא דרבינא דאדשמואל דאמר שמואל עלה דהא מילתא דר"ש כי הוה קשיא לן במאי עסקינן הוי מתרץ הכי הכל קרב והכל נפדה: **מאי קאמר ה"ק.** כל שהוא קרב לגבוה כשהוא תם וכשהוא בעל מום צריך פדייה כגון שאר קדשים קלים חוץ ממעשר בהמה וכבור הנהו משללה נפקא דאין מחריבין אותם עמה דהואיל דכל שמים קריבן בהמה ולא אמר דמיהן אסורין אלא בבעלי מומין ולא אמר שיחרימו אותם עמה דהואיל דמיהן אסורין בהנאה אבל בבעלי מומין

ליפרקיה [6]דתנן [א]הלקוח בכסף מעשר שנטמא יפדה כר"י דאמר יקבר אי הכי מאי אירא עיר הנדחת אפילו דעלמא נמי אלא לעולם בטהור וכגון דנפול מחיצות וכדרבא [3]דאמר רבא [2]מחיצה לאכול דאורייתא [1]לקלוט דרבנן וכי גזור רבנן כי אתנהו למחיצה כי ליתנהו למחיצה לא: כתבי הקדש יגנזו: מתניתין דלא כר"א [3]דתניא ר"א אומר כל עיר שיש בה אפי' מזוזה אחת אינה נעשית עיר הנדחת שנא' [1]ושרפת באש את העיר ואת כל שללה כליל והיכא דאיכא מזוזה לא אפשר דכתיב [2]לא תעשון כן לה' אלהיכם: ר"ש אומר אמר הקב"ה וכו': לימא בדר' אבין א"ר אילעא קמיפלגי [7]דא"ר אבין א"ר אילעא כל מקום שאתה מוצא כלל בעשה ופרט בלא תעשה אין דנין אותו בכלל ופרט דמר אית ליה דרבי אבין ומר לית ליה דרבי אבין לא דכ"ע אית להו דר' אבין והכא בהא קמיפלגי מר סבר עוד לגמרי משמע ומר סבר עוד לכמה שהיתה: אינה נבנית אבל נעשית היא גנות ופרדסים: ת"ר [4]היו בה אילנות תלושין אסורין מחוברין מותרין של עיר אחרת בין תלושין בין מחוברין אסור מאי עיר אחרת אמר רב חסדא יריחו דכתיב [3]והיתה העיר [5]חרם לה' [4]וישבע יהושע בעת ההיא לאמר ארור האיש לפני ה' אשר יקום ובנה את העיר הזאת את יריחו בבכורו ייסדנה ובצעירו יציב דלתיה תניא [6]לא יריחו על שם עיר אחרת ולא עיר אחרת על שם יריחו דכתיב [5]בנה חיאל בית האלי את יריחו באבירם בכורו ובשגוב צעירו הציב דלתיה תניא [7]באבירם בכורו רשע לא היה לו ללמוד בשגוב צעירו היה לו ללמוד אבירם ושגוב מאי עבוד [8](מאי קאמר) ה"ק באבירם בכורו היה לו ללמוד לאותו רשע בשגוב צעירו ממשמע שנאמר באבירם בכורו איני יודע ששגוב צעירו מה ת"ל שגוב צעירו מלמד שהיה מקבר והולך מאבירם עד שגוב אחאב שושביניה הוה אתא איהו ואליהו למשאל בשלמא בי טמיא יתיב וקאמר דילמא כי מילט יהושע הכי לט לא יריחו על שם עיר אחרת ולא עיר אחרת על שם יריחו א"ל אליהו אין אמר ליה השתא לווטתא דמשה לא קא מקיימא דכתיב [6]וסרתם ועבדתם וגו' וכתיב וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים וגו' וההוא גברא אוקים ליה עבודת כוכבים [9]על כל תלם ותלם ולא שביק ליה מיטרא דמיזל מיסגד ליה לווטתא דיהושע תלמידיה מקיימא מיד [7]ויאמר אליהו התשבי מתושבי גלעד [9]חי ה' אלהי ישראל אם [8]יהיה טל ומטר וגו' בעי רחמי והבו ליה אקלידא דמטרא וקם ואזל [8]ויהי דבר ה' אליו לאמר לך מזה ופנית לך קדמה ונסתרת בנחל כרית [9]והעורבים מביאים לו לחם ובשר בבקר וגו' [10]מהיכא אמר רב יהודה אמר רב מבי טבחי דאחאב [10]ויהי מקץ ימים ויבש הנחל כי לא היה גשם בארץ כיון דחזא דאיכא צערא בעלמא כתיב [11]ויהי דבר ה' אליו לאמר קום לך צרפתה וכתיב [12]ויהי אחר הדברים האלה חלה בן האשה בעלת הבית בעא רחמי למיתן ליה אקלידא דתחיית המתים אמרי ליה [13]שלש מפתחות לא נמסרו לשליח של חיה ושל גשמים ושל תחיית המתים יאמרו שתים ביד תלמיד ואחת ביד הרב אייתי הא ושקיל האי דכתיב [13]לך הראה אל אחאב [ואתנה] מטר דרש ההוא גלילאה קמיה דרב חסדא משל דאליהו למה הדבר דומה לגברא דטרקיה לגליה ואבדיה למפתחיה דרש ר' יוסי בצפורי אבא אליהו

קפדן

ו**ליפרקיה.** לכוליה. ומשני כר"י דאמר לא אלים למתפס פדיונו בהיא [6]מנה גופא במע' מעשר שני (פ"ג מ"י) והיינו נמי מעשר שני דקאמר יגנז בקבורה: **אלא לעולם.** במעשר שני דעיר הנדחת טהור ואסקוה לגוה ודקאמר ליסתרי באהילה דהא קלטוהו מחיצות אחר שנכנס לחומת ירושלים: **דאמר רבא.** [2]בשמיטת חולין פ' בהמה המקשה (דף קח:): **מחיצה לאכול דאורייתא.** מן התורה מצוה לאכול לפנים מן החומה: **אבל מחיצות לקלוט.** שיהיו מחיצות קולטות בין לענין פדייה בין לכל ענין מדרבנן הוא וכי גזור רבנן דתיהוי קליטת מחיצות למעשר דשוב אינו יכול לפדותו [א] ולענין עיר הנדחת נמי שלא יהא בשריפה היכא דאיתנהו מחיצות: **דכתיב ואכדסם.** את שמם מן המקום ההוא וגו' וסמיך ליה לא תעשון כן לה' אלהיכם ובמזוזה הואיל וכתיב בה אזכרות אי אפשר לשרפה משום קרא דלא תעשון כן ואמן בענין אלגה וליכא דהאיש שלא שמים הוא: **כלל בעשה ופרט בלא תעשה.** כגון והיתה תל עולם [דברים יג] כלל דאפילו גנות ופרדסים לא תעשה אלא תהיה תל עולם שהוא עשה לא תבנה עוד [שם] בנין בתים והוא לא תעשה אין דנין אותו בכלל ופרט לומר אין בכלל אלא מה שבפרט דלא תעשה פירוש הוא כלומר והיתה תל עולם לבנין קאמר אבל לגנות ופרדסים שרי אלא תרי מילי קאמר קרא דלא אמרינן פירושי קמפרש אלא מילי מילי קאמר והיתה תל עולם לגנות ופרדסים לא תבנה עוד כל בנינין שבעולם ואפילו לגנות ופרדסים לא תבנה עוד ודרשינן ליה לדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא ולומר בנין בכלל היה ולמה יצא להקיש לך מה בנין מיוחד שהוא יושב בני אדם אף כל בנין כגון גנות ופרדסים [9](ליסנא אחרינא) ור' יוסי הגלילי סבר אין דנין כר' אבין ודרש הכי והיתה תל עולם מכל מילי שלא יעשה בה שום דבר ולא תבנה עוד דמשמע בנין בתים אשמועינן לאו בבנין בתים וגנות ופרדסים איסור עשה הוא דאיכא. כך שמעתי: ר"ע והא דקאמר דלא כר' אבין: **דכ"ע אית להו דר' אבין.** ואפילו ר"ע והא דקאמר דעיר הנדחת נעשית גנות ופרדסים לאו משום דבעלמא אית ליה דר' אבין דודאי מלתא קא מפרשי והיתה תל עולם בתמי בבנין בתים דלא תבנה עוד לא משמע ליה בכל בנינין דקסבר עוד לכמו שהיתה משמע כלומר לא תחזור ולא תבנה עוד משמע כגון שהיתה מתחלה לא תבנה עוד אבל נעשה גנות ופרדסים: **ומר סבר עוד לגמרי משמע.** כגון דאמר לעולם ועד ועוד לזמן ועד הוא [9]שלא תבנה לעולם לשום דבר לא לבנין בתים ולא לגנות ופרדסים לא תבנה עוד: **מחוברין מותרין.** דתקנון ושרפת אמרה לחמנא [דברים יג] מי שאינו מחוסר אלא קבילה ושריפה יצא זה שמחוסר תלישה וקבילה ושריפה: **וכל אשר בה.** אפילו אילנות מחוברין אשר בה נאסרין: ר"ג **וישבע יהושע לאמר ארור האיש וגו'.** וקרא קדרש ואזיל בבכורו ייסדנה ובצעירו יציב דלתיה וכשיעמיד דלתיה ימות בנו הקטן: **לא יריחו על שם עיר אחרת.** שלא יבנה יריחו ויסד שמה על שם עיר אחרת ולא עיר אחרת על שם יריחו שאפי' בנה עיר אחרת וקראה יריחו אסור לבנותה שאפי' שם יריחו יאמה לעולם וכתיב בימיו בנה חיאל בית האלי את יריחו בימיו של אחאב ועל שעבר על האלה קרי ליה בית האלי: **את יריחו.** ולא יריחו עצמו בנה אלא עיר אחרת על שם יריחו שקראה לה יריחו ולא אתפרש הא מנלן: **באבירם בכורו יסדה.** אבירם רשע כשמת אבירם הרשע לא היה לו למיאל ללמוד שלא לבנות את יריחו: **אבירם ושגוב מאי עבוד.** דקרי להו רשעים: **איני יודע שגוב צעירו.** מילתא באפי נפשיה הוא ולמדרשא. ממשמע שנאמר באבירם בכורו איני יודע שגוב צעירו אלא מה ת"ל שגוב צעירו שהיה קובר והולך מאבירם ועד שגוב שהוא צעיר מכלם: **אחאב שושביניו.** אוהבו של חיאל היה אחאב: **בי טמיא.** וי"א בי טעמא בית האבל שמטעימים אותו בדברים נגמתו. וכמה דוכתין כתיב בברלאשית רבה טמיא בלא עיי"ן לשון אבל: **על כל תלם ותלם.** שורה וערוגה ומקום גבוה הוא: **ולא שביק מיטרא מיזל ומסגד.** שהיה הלכלוך הולך וגדל מרוב הגשמים הבאין לעולם שאין מניחין ליך להשתחוות לעבודת כוכבים מתוך דרכים מלוכלכות בטיט: **מיד ויאמר אליהו חי ה' אם יהיה השנים האלה מטר וגו'.** האי קרא סמוך לקרא דחיאל בית האלי: **אקלידא דמטרא.** מפתח של מטר: **כיון דחזא.** הקב"ה דאיכא צערא בעלמא א"ל הקב"ה לאליהו לך צרפתה לגלגל הדבר שיחזיר לו מפתח של מטר לדקא מפרש ואזיל: **שלש מפתחות לא נמסרו ביד שליח.** על אוצרות של הקב"ה יש מפתחות ומסרם ליד שלוחים הממונים אבל ג' מפתחות יש לו בידו שלא מינה שליח עליהם מברלאשית אלא בידו הם ולא רצה למסור) שליח עליהם ואקמר הקב"ה לאליהו אותם ג' מפתחות עכשיו בידי מברלאשית ולא מניתי שליח עליהם אלא אותך שעשיתי ממונה על אחת מהם ועתה תשאל מפתח שני יאמרו שנים ביד תלמיד ואחד ביד הרב: [3]**דטרקיה לגליה.** שמתם שער שלו ומצדיה למפתחיה כך עשה אליהו נעל לשערי מטר ונכנס אצל המפתח של גשמים שלא נפתח השער של מטר על ידו: **דכתב לך הראה אל אחאב ואתנה מטר.** ולא כתיב ותן מטר: **אבא אליהו.** חביבי וגדולי:

היה

מסורת הש"ס

א) פסחי' לו: לח. מ"ש פ"ג מ"י [ב"מ מכות נג: זבחים מט.], ב) ג"מ שם מכות כ. [עיין תוס' ב"מ נג: ד"ה לא פלוגן], ג) לעיל עח., ד) [מ"ק ג.], ה) [ל"ל חרס היא וכל אשר בה לה'], ו) [מוספ' פי"ד], ז) [מוספתא שם], ח) [בע"י ליתא], ט) [לעיל קב:], י) [אל אחאב], כ) [ל"ל יהיה הנשים האלה טל וכו'], ל) חולין ה., מ) תענית כ., נ) [ל"ל משנה], ס) [בשמיטת חולין לא נמצא אמנם בב"מ נג: ד"ה והא אמר רבא כתב רש"י על נכון ועיין במס' מכות], ע) [והמי לאו רש"ם], פ) ל"ל לא], צ) [עי' רש"י שבת לג. ד"ה לא יסמוך], ק) בע"י: כל הפוגרות, ר) [למענת רש"ם], ש) [ל"ל אמר ד"ה דכתב].

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה אבל ממיצות וכו' ולענין עיר הנדחת נמי שלא יהא בשריפה. מלא בשריפה נמתק וצ"ב בגריזה:

מוסף רש"י

הלקוח בכסף מעשר שני. בירושלים, כדכתיב ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך וגו' (פסחים לח.). יפדה. דאלימא למיתפס פדיונו (שם). יקבר. כל לקוח בכסף מעשר שני שנטמא, משום דקלישא קדושתיה ולא אלים למיתפס פדיוניה (שם). מחיצה לאכול דאורייתא לקלוט דרבנן. מתיא שנאמרה בתורה לא החזרה אלא לאכול בתוכה, ושאמרו בתשנה מחיצות קולטות אותם מלפנות עוד אם יפל, דרבנן היא (ב"מ נג:) דמשקלינהו מחיצות שוב אינו נפדה (פסחים לו.). אפילו מזוזה אחת. וכל שכן אחד מן החומשין או ספר מכל הנביאים שאזכרת השם כתובה שם, ולא קריאה בה את כל שלוה ושרפת (לעיל עא.). לא נמסרו לשליח. היינו שלא נמסרו לשליח אחד ביחד (תענית ב.). אתא איהו ואליהו כו'. שהלכו אליהו ואחאב לנחם את חיאל באבלו, אמר אחאב לאליהו אפשר שקללת התלמיד נתקיימה וקללת משה רבינו לא נתקיימה, שנאמר וקרתם כו' והרי כל ישראל עובדים ע"ז ואין גשמים נעצרים, מיד ויאמר אליהו כו' (מ"א יז א).

הדרן עלך מסכת סנהדרין

עין משפט נר מצוה

נט א מיי' פ"ז מהל' מעשר שני הלכה ח ע"ש:

ס ב מיי' שם פ"ב הל' ה סמג לאוין רסד:

סא ג מיי' שם הל' ע:

סב ד מיי' פ"ד מהל' ע"ז הלכה יג סמג עשין טו:

תורה אור השלם

1. ואת כָּל שְׁלָלָהּ תִּקְבֹּץ אֶל תּוֹךְ רְחֹבָהּ וְשָׂרַפְתָּ בָאֵשׁ אֶת הָעִיר וְאֶת כָּל שְׁלָלָהּ כָּלִיל לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ וְהָיְתָה תֵּל עוֹלָם לֹא תִבָּנֶה עוֹד: דברים יג יז

2. לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן לַיְיָ אֱלֹהֵיכֶם: דברים יב ד

3. וְהָיְתָה הָעִיר חֵרֶם הִיא וְכָל אֲשֶׁר בָּהּ לַיְיָ רַק רָחָב הַזּוֹנָה תִּחְיֶה הִיא וְכָל אֲשֶׁר אִתָּהּ בַּבַּיִת כִּי הֶחְבֵּאתָה אֶת הַמַּלְאָכִים אֲשֶׁר שָׁלַחְנוּ: יהושע ו יז

4. וַיִּשְׁבַּע יְהוֹשֻׁעַ בָּעֵת הַהִיא לֵאמֹר אָרוּר הָאִישׁ לִפְנֵי יְיָ אֲשֶׁר יָקוּם וּבָנָה אֶת הָעִיר הַזֹּאת אֶת יְרִיחוֹ בִּבְכֹרוֹ יִסְּדֶנָּה וּבִצְעִירוֹ יַצִּיב דַּלְתֶיהָ: יהושע ו כו

5. בִּימָיו בָּנָה חִיאֵל בֵּית הָאֵלִי אֶת יְרִיחוֹ בַּאֲבִירָם בְּכֹרוֹ יִסְדָהּ וּבִשְׁגוּב צְעִירוֹ הִצִּיב דַּלְתֶיהָ כִּדְבַר יְיָ אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן: מלכים א טז לד

6. הִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יְפַתֶּה לְבַבְכֶם וְסַרְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם: דברים יא טז

7. וַיֹּאמֶר אֵלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי מִתֹּשְׁבֵי גִלְעָד אֶל אַחְאָב חַי יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עָמַדְתִּי לְפָנָיו אִם יִהְיֶה הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה טַל וּמָטָר כִּי אִם לְפִי דְבָרִי: מלכים א יז א

8. לֵךְ מִזֶּה וּפָנִיתָ לְךָ קֵדְמָה וְנִסְתַּרְתָּ בְּנַחַל כְּרִית אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הַיַּרְדֵּן: מלכים א יז ג

9. וְהָעֹרְבִים מְבִיאִים לוֹ לֶחֶם וּבָשָׂר בַּבֹּקֶר וְלֶחֶם וּבָשָׂר בָּעָרֶב וּמִן הַנַּחַל יִשְׁתֶּה: מלכים א יז ו

10. וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים וַיִּיבַשׁ הַנַּחַל כִּי לֹא הָיָה גֶשֶׁם בָּאָרֶץ: מלכים א יז ז

11. קוּם לֵךְ צָרְפַתָה אֲשֶׁר לְצִידוֹן וְיָשַׁבְתָּ שָׁם הִנֵּה צִוִּיתִי שָׁם אִשָּׁה אַלְמָנָה לְכַלְכְּלֵךְ: מלכים א יז ט

12. וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה חָלָה בֶּן הָאִשָּׁה בַּעֲלַת הַבַּיִת וַיְהִי חָלְיוֹ חָזָק מְאֹד עַד אֲשֶׁר לֹא נוֹתְרָה בּוֹ נְשָׁמָה: מלכים א יז יז

13. וַיְהִי יָמִים רַבִּים וּדְבַר יְיָ הָיָה אֶל אֵלִיָּהוּ בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית לֵאמֹר לֵךְ הֵרָאֶה אֶל אַחְאָב וְאֶתְּנָה מָטָר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה: מלכים א יח א